

De bron van planningstheorie

Andreas Faludi

In de rubriek Klassiekers gaat AGORA in op boeken die niet vers van de pers komen, maar nog steeds uiterst relevant zijn. Deze keer 'Politics, Planning and the Public Interest - The Case of Public Housing in Chicago' (1955) van Edward Banfield en Martin Meyerson.

De wereldberoemde planoloog Peter Hall zag in 1981 de Amerikaanse planning als theoretisch meer gefundeerd dan de Britse. Overigens - maar dit ter zijde - is dat niet meer zo. Het is hoe dan ook interessant eens terug te gaan naar één van de bouwstenen van de Amerikaanse planningstheorie: 'Politics, Planning and the Public Interest' van Meyerson en Banfield. Hoewel al bijna zestig jaar oud, is dit een onovertroffen boek over rationele, weloverwogen planning in politiek geladen situaties. Het werk ontsprong aan de Chicago School. Doel van die school was op te leiden voor stedelijke en regionale planning, onder meer in ontwikkelingslanden. De twee auteurs waren jonge stafleden die later grote invloed zouden uitoefenen.

Edward C. Banfield, net gepromoveerd in de sociale wetenschappen, gaf het vak planningstheorie - een novum - en zou later als criticus van de welvaartsstaat menig republikeinse president adviseren. Toen al ging Banfield zelf aan planning twijfelen. John Friedmann - vermaard planningsdenker en eerste promovendus van Chicago - zag het werk van Banfield dan ook als een rigoureuze test van het intellectuele vermogen van studenten.

De tweede auteur, Martin M. Meyerson, een stedenbouwkundig ontwerper, zou later president worden van de University of Pennsylvania. Als staflid werd hij bij de Chicago Housing Authority gedetacheerd. Hij gaf leiding aan de verbetering van de huisvesting voor de vele Afro-Amerikanen - al waren de benamingen toen minder politiek correct - die naar Chicago waren verhuisd. Washington had daar geld voor over, maar waar zouden de grootschalige 'Not In My Back Yard'-flatgebouwen moeten worden gebouwd? In plaats van enige afweging in het licht van het 'algemeen belang' werden de keuzes tijdens een bustocht gemaakt, waarbij - soms onder enige hilariteit - minder machtige raadsleden deze projecten in hun maag gesplitst kregen. De projecten kwamen aldus in hun kiesdistricten terecht.

Een onovertroffen boek over rationele planning

Het boek 'Politics, Planning and the Public Interest - The Case of Public Housing in Chicago' reflecteert op deze gebeurtenis. De auteurs leggen uit wat rationeel verantwoorde planning zou betekenen,

namelijk het afwegen van alternatieven in het licht van iets als het algemeen belang. Dat was anders dan de willekeur tijdens de bustocht. Ook gaat het boek in op wat we überhaupt onder politieke belangenafweging moeten verstaan. Eén en ander op een zodanige manier dat je je afvraagt waar de kritiek sindsdien op rationele planning eigenlijk over gaat. Die hamert namelijk op beperkingen die Meyerson en Banfield al hebben gethematiseerd. Volgens Banfield beschrijft het rationele model - het afwegen van alle alternatieven in het licht van hun verwachte effecten - dan ook niet de praktijk. Dit betekent echter niet dat het als normatief model overbodig is. Waar moeten we anders effectiviteit en efficiëntie aan meten? In de Verenigde Staten leidde dit allemaal tot veel discussie in de 'Journal of the American Institute of Planners', het blad waaraan de Verenigde Staten haar toenmalige theoretische dominantie aan te danken had.

Je vraagt je af waar de kritiek op rationele planning eigenlijk over gaat

Met de wereldwijde groei van planologieopleidingen en de instroom van sociale wetenschappers is de planningstheorie zodanig gediversificeerd geraakt dat je je afvraagt waar deze eigenlijk nog om gaat. Meyerson en Banfield hebben hier stevige bakens neergezet: het streven naar rationele besluitvorming met een open vizier voor concrete situaties, met de beperkingen voortvloeiende uit de politiek constellaties van dien. Het zou goed zijn zo nu en dan terug te gaan naar deze (en andere!) klassiekers.

Andreas Faludi (a.k.f.faludi@tudelft.nl) is hoogleraar voor ruimtelijke beleidsstelsels in Europa aan de Technische Universiteit Delft.